

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Vypořádání podnikání manžela či manželů při zániku SJM

Zák. č. [89/2012](#) Sb. Občanský zákoník ve svých ustanoveních věnujících se úpravě manželského majetkového práva dává poměrně jasný návod k tomu, co je součástí společného jmění manželů (dále jen „SJM“) a jaká jsou pravidla pro jeho vypořádání. Ne vždy si však s obecnou definicí uvedenou v občanském zákoníku vystačíme a pak často nevíme, jaké konkrétní nároky uplatnit při vypořádání SJM.

Z pohledu advokáta to má zcela praktický dopad do klasické výzvy soudce k doplnění skutkových tvrzení a navržení důkazů k jejich prokázání. Jelikož je notoricky známo, že kdo žaluje, ten je povinen tvrdit a navrhopvat důkazy, je třeba již při podání žaloby dobře vědět, co konkrétně chceme žalovat a jak v souvislosti s tím skutkově tvrdit, a následně i svá skutková tvrzení prokázat; to vše tak, abychom se vyvarovali situace, kdy nám soud sdělí, že z důvodu nedostatečného skutkového tvrzení náš žalobou uplatňovaný nárok před soudem neobhájíme.

Pokud jde o vypořádání SJM, kdy za jeho trvání je některý z manželů, případně oba manželé podnikateli, je situace ještě o něco složitější, neboť je třeba si nejprve zodpovědět otázku, jakou povahu podnikatelská činnost manžela či manželů měla, a teprve poté zvolit vhodný způsob vypořádání (zejména správně skutkově tvrdit a následně skutková tvrzení prokázat). Snahou tohoto článku je přispět k objasnění některých otázek týkajících se volby nároku z vypořádání zaniklého SJM za situace, kdy jeden z manželů, případně oba dva za trvání manželství podnikali.

V podstatě se tak mohou v dané problematice vyskytnout dvě situace. Buď podniká pouze jeden z manželů a do SJM plynou z jeho podnikatelské činnosti příjmy, které jsou následně dále v SJM distribuovány, ať už k uspokojování potřeb rodiny nebo částečně i zpět do podnikatelské činnosti manžela. Nebo manželé podnikají společně, tj. oba vykonávají podnikatelskou činnost v rozsahu, v jakém jim tato nahrazuje výkon jejich povolání, a tedy je třeba tyto při zániku SJM vypořádat.

Co je obsahem společného jmění manželů je zřejmé ze zák. č. [89/2012](#) Sb., konkrétně z § 709, podle kterého:

- *Součástí společného jmění je to, čeho nabyl jeden z manželů nebo čeho nabyli oba manželé společně za trvání manželství, s výjimkou toho, co*
 - *slouží osobní potřebě jednoho z manželů,*
 - *nabyl darem, děděním nebo odkazem jen jeden z manželů, ledaže dárce při darování*

- nebo zůstavitel v pořízení pro případ smrti projevil jiný úmysl,
- nabytí jeden z manželů jako náhradu nemajetkové újmy na svých přirozených právech,
 - nabytí jeden z manželů právním jednáním vztahujícím se k jeho výlučnému vlastnictví,
 - nabytí jeden z manželů náhradou za poškození, zničení nebo ztrátu svého výhradního majetku.
- Součástí společného jmění je zisk z toho, co náleží výhradně jednomu z manželů.
 - Součástí společného jmění je také podíl manžela v obchodní společnosti nebo družstvu, stal-li se manžel v době trvání manželství společníkem obchodní společnosti nebo členem družstva. To neplatí, pokud jeden z manželů nabytí podíl způsobem zakládajícím podle odstavce 1 jeho výlučné vlastnictví. Nabytí podílu nezakládá účast druhého manžela na této společnosti nebo družstvu, s výjimkou bytových družstev.

Dle § 711 zák. č. [89/2012](#) Sb. dále:

- O nabytí a pozbytí jednotlivých součástí společného jmění platí obecná ustanovení tohoto zákona.
- Částky výdělků, platu, mzdy, zisku a jiných hodnot z pracovní a jiné výdělečné činnosti se stávají součástí společného jmění v okamžiku, kdy manžel, který se o jejich získání přičinil, nabytí možnost s nimi nakládat.
- Pohledávky z výhradního majetku jen jednoho z manželů, které se mají stát součástí společného jmění, se součástí společného jmění stávají dnem splatnosti.

Podnikání jen jednoho z manželů

Častým problémem při vypořádání společného jmění manželů a podnikatelské činnosti jednoho z manželů, je situace, kdy podniká po uzavření manželství jen jeden z manželů a druhý mu s podnikáním nijak aktivně nepomáhá, nicméně podnikatelská činnost za trvání SJM generuje aktiva, která užívá ať už rodinná domácnost, nebo která jsou následně zpět reinvestována do podnikatelské činnosti podnikajícího manžela. V takovém případě je třeba se zajímat o to, zda takový manžel zahájil svou podnikatelskou činnost před uzavřením manželství, nebo až po sňatku.

V případě, že manžel začal podnikat za trvání manželství, pak podle našeho názoru podnikání druhého manžela, resp. jeho obchodní závod nelze v případné žalobě o vypořádání SJM požadovat k vypořádání. **V rámci vypořádání SJM se však lze domáhat vypořádání hodnoty takového obchodního závodu stanovené ke dni zániku SJM. Obchodní závod jako takový je věcí hromadnou a takovou, jež je podnikatelem určena k jeho podnikatelské činnosti a k tomuto účelu má sloužit a proto z tohoto důvodu nemohou být jeho jednotlivé položky požadovány k vypořádání, hodnota závodu však již ano.**

Jak dále ze shora uvedeného zákonného výčtu obsahu SJM vyplynulo, součástí SJM je rovněž to, co nabytí některý z manželů jako odměnu ze své pracovní, či jiné činnosti, a to v okamžiku, kdy nabytí tento možnost s takovými věcmi nakládat. Zejména pak máme na mysli peněžní prostředky získané z podnikatelské činnosti manžela zahájené před uzavřením manželství. Takto získané peněžní prostředky jsou součástí SJM, a pokud jsou celé nebo z části reinvestovány zpět do podnikatelské činnosti manžela, pak se z našeho pohledu jedná o jednoznačné zhodnocení podniku manžela. To má pochopitelně zásadní dopad v případě zániku SJM a jeho následném vypořádání, neboť podnik není součástí SJM, avšak za trvání manželství do tohoto byly provedeny investice ze SJM.

V takovém případě je již letitou judikaturou soudů uzavřeno, že **takový podnikající manžel by měl do společného jmění manželů nahradit to, co bylo ze SJM vynaloženo zpět na jeho podnikatelskou činnost.** Viz. Judikatura NS k výpočtu výnosu z podnikání, konkrétně poté Rozsudek NS z 24. 2. 2005, sp. zn. 22 Cdo 2545/2003, kdy jeho závěr byl následně potvrzen např.

rozsudkem NS z 18. 11. 2009, sp. zn. 22 Cdo 425/2008 a je stvrzován judikaturou nadále.

Konkrétně uvádí: „Z výše učiněných závěrů pak vyplývá značná obtížnost vyčíslení toho, co by měl podnikající manžel nahradit ve prospěch BSM ve smyslu § 150 věty druhé ObčZ. Ze sporu o vypořádání BSM nelze však činit vyúčtovací spor, v němž by se dohledávaly jednotlivé výnosy a výdaje s jejich účelovým určením zpravidla bez možnosti dospět ke spolehlivým závěrům. Proto se dovolací soud příklání k řešení, kdy by podnikající manžel byl povinen nahradit do BSM takovou částku, jež by se rovnala pozitivnímu (kladnému) rozdílu mezi aktivy a pasivy jeho podnikání ke dni zániku BSM, což zpravidla bude představovat cenu podniku (pokud nebyl vytvořen i vynaložením oddělených prostředků podnikajícího manžela). V případě, že by výsledná hodnota byla záporná (např. v důsledku zadlužení), není co do BSM nahrazovat a také není žádné opodstatnění k takové ztrátě v rámci řízení o vypořádání BSM přihlížet jinak, než v rámci eventuálních úvah o disparitě podílů (s ohledem např. na to, jak se podnikající manžel zasloužil o nabytí a udržení společných věcí – § 150 věta třetí ObčZ). Zjištění takové částky, která by měla být vrácena (nahrazena) do BSM, se jistě neobejde bez odborného znaleckého posudku znalce působícího v oboru ekonomiky, odvětví ceny a odhady, oceňování podniků.“

Z uvedeného vyplývá, že do SJM je takový podnikající manžel povinen vydat kladný rozdíl mezi aktivy a pasivy své podnikatelské činnosti a to ke dni zániku SJM. Lze předpokládat, že si v tomto případě zřejmě nevystačíte s vlastními znalostmi, a k tomuto ocenění bude třeba přivolat znalce. Zde je pak třeba klienta připravit na možné rozhodnutí soudu o složení zálohy na vypracování znaleckého posudku, mnohdy řádově i v částkách desetitisíců.

Podnikání obou manželů - resp. spolupracující manžel

Jiná situace nastane v případě, kdy podnikají manželé společně a to v rozsahu, v jakém jim toto podnikání plně nahrazuje výkon jiné jejich činnosti, tj. zpravidla zaměstnání.

Dosavadní judikatura Nejvyššího soudu v otázce společného podnikání oběma manželi, resp. v otázce osoby spolupracujícího manžela dovodila, že součástí SJM nejsou věci sloužící výkonu povolání jen jednoho z manželů [srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 4. 2002, sp. zn. 22 Cdo 1717/2000 (uveřejněný pod č. C 1127 v Souboru)]; přičemž soudní praxe dále dovodila, že takovou věcí zpravidla byl i podnik a vyloučila jej z předmětu zákonného majetkového společenství [k tomu srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2004, sp. zn. 22 Cdo 684/2004 (publikovaný v časopise Právní rozhledy, 2005, č. 3, str. 98)].

Judikatura však také dospěla k závěru, že **podnik mohl být předmětem bezpodílového spoluvlastnictví manželů, avšak jen za předpokladu, že šlo o podnik náležející oběma manželům jako podnikatelům. Pokud však podnikatelem byl jen jeden z manželů a šlo o věc sloužící výkonu jen jeho povolání, náleží podnik do odděleného vlastnictví podnikajícího manžela a nemohl se stát předmětem bezpodílového spoluvlastnictví manželů** [srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2004, sp. zn. 22 Cdo 684/2004 (uveřejněný pod č. C 2944 v Souboru)].

K těmto závěrům se Nejvyšší soud ČR přihlásil i ve své aktuální judikatuře, když zdůraznil, že předpokladem výlučného vlastnictví podniku jedním z manželů mimo režim jejich bezpodílového spoluvlastnictví je skutečnost, že manžel je podnikatelem a podnik slouží výkonu povolání pouze tohoto manžela [k tomu rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 2015, sp. zn. 22 Cdo 1053/2012 (uveřejněný pod č. C 14 628 v Souboru)].

Nejvyšší soud poté rovněž v rozsudku ze dne 16. listopadu 2000, sp. zn. 22 Cdo 2470/2000

(publikovaném v časopise Soudní rozhledy, 2001, č. 2, str. 53), dovedl, že „*předpokladem vyloučení věci z bezpodílového spoluvlastnictví manželů z důvodu, že podle své povahy slouží výkonu povolání jen jednoho z manželů, je také to, že současně neslouží i druhému z manželů*“. V odůvodnění k tomu dovolací soud mimo jiné uvedl: „*Aby věc byla z tohoto důvodu vyloučena z bezpodílového spoluvlastnictví manželů, musí splňovat podmínku, že jde o věc, která má a může sloužit výlučně výkonu povolání jen jednoho z manželů a která zároveň (po jejím pořízení k tomuto účelu) skutečně slouží výlučně jen jednomu z manželů*“. Obdobně v rozsudku ze dne 30. srpna 2001, sp. zn. 22 Cdo 1439/2000 (uveřejněném pod č. C 708 v Souboru), zaujal dovolací soud názor, že „*pro úvahu o vyloučení věci z bezpodílového spoluvlastnictví manželů z důvodu, že podle své povahy slouží výkonu povolání jen jednoho z manželů (§ 143 ObčZ ve znění před novelou provedenou zákonem č. 91/1998 Sb.), není rozhodující, zda byla určena pro výkon povolání jen jednoho z manželů, ale to, k čemu v souladu s vůlí obou účastníků skutečně sloužila a zda nesloužila i druhému z manželů*“ [obdobně např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. září 2004, sp. zn. 22 Cdo 684/2004 (publikovaný v časopise Právní rozhledy, 2005, č. 3, str. 98), nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. dubna 2007, sp. zn. 22 Cdo 2903/2005 (publikovaný v časopise Právní rozhledy, 2007, č. 19, str. 718)].

Nejvyšší soud dále v rozsudku ze dne 27. září 2004, sp. zn. 22 Cdo 684/2004 (publikovaném v časopise Právní rozhledy 2005, č. 3, str. 98), k podniku uvedl, že „*věc hromadnou definuje právní teorie, např. Učebnice občanského práva hmotného. Díl I. Praha: ASPI Publishing, 2002, str. 227, jako ‚soubor věcí, které tvoří jediný předmět právních vztahů, neboť je s nimi nakládáno jako s jedním celkem, a to podle okolností hospodářsky nedílným nebo dělitelným‘. Podnik, byť je výslovně uváděn jako věc hromadná teprve novelou provedenou zákonem č. 370/2000 Sb., již i podle původního vymezení v § 5 odst. 1 ObchZ, jako soubor nejen hmotných, ale také i osobních a nehmotných složek, k němuž náleží věci, práva a jiné majetkové hodnoty, věcí hromadnou byl. Podnik byl i v době před účinností novely obchodního zákoníku provedené zákonem č. 370/2000 Sb. způsobilým předmětem převodu, když již např. § 476 ObchZ upravoval smlouvu o prodeji podniku, podnik byl i předmětem dědění (§ 11 odst. 1 ObchZ). Není tedy žádný důvod k tomu, aby nemohl být i předmětem BSM, tj. majetkového společenství manželů, upraveného občanským zákoníkem ve znění před novelou provedenou zákonem č. 91/1998 Sb. To však jen za předpokladu, že šlo o podnik náležející oběma manželům jako podnikatelům. Pokud však podnikatelem byl jen jeden z manželů a šlo o věc sloužící výkonu jen jeho povolání, náleží podnik do odděleného vlastnictví podnikajícího manžela a nemohl se stát předmětem BSM“.*

Je tedy třeba posuzovat, zda věc, sloužící podle své povahy k výkonu povolání a za tímto účelem byla nabyta, tak slouží (a byla nabyta) jen jednomu nebo oběma z manželů, když druhý manžel toto povolání nutně vykonávat nemusí.

Tyto závěry pak nakonec byly judikaturou modifikovány ve vztahu k podniku, jako souboru hmotných, jakož i osobních a nehmotných složek podnikání. Ze všeho shora uvedeného tak vyplývá, že aby byl podnik ve výlučném vlastnictví jen jednoho z manželů, musel být 1) tento manžel podnikatelem a 2) podnik sloužil k výkonu povolání jen tohoto z manželů.

Bude-li za trvání manželství skutková situace stát tak, jak je popsáno shora, tj. ačkoliv započne manžel s podnikatelskou činností před uzavřením manželství, a druhý z manželů mu bude aktivně v podnikatelské činnosti pomáhat a to dokonce v rozsahu, v jakém mu tato činnost nahrazuje výkon jeho vlastního povolání, pak je zřejmé, že obchodní závod se v takovém případě stane součástí SJM a je tedy na místě, aby byl při zániku SJM rovněž vypořádán.

Ze samotné povahy závodu v návaznosti na dosavadní konstantní judikaturu Nejvyššího soudu je nesporné, že se jedná o věc hromadnou a tedy není možné, aby byly jednotlivé složky závodu od sebe odděleny a vypořádány do jednotlivých oddělených vlastnictví manželů. Tím by nepochybně došlo

k nenávratnému znehodnocení závodu. Závod je zapotřebí vypořádat do vlastnictví pouze jednoho z manželů, nejčastěji do vlastnictví toho z manželů, kdo byl v úvodu podnikatelské činnosti držitelem živnostenského oprávnění a druhému z manželů je na místě přiřknout odpovídající vypořádací podíl. Zde bude opět třeba se obrátit na znalce.

Aby soud mohl zadat zpracování znaleckého posudku k ocenění závodu manželů, potřebuje tento znát jeho podstatné náležitosti a rozsah a ty by měly být uvedeny již v samotné žalobě o vypořádání SJM. Bez znalosti těchto podstatných náležitostí závodu manželů nemůže soud znalecký úkol dobře vymežit a zadat.

V daném případě je tak na místě navrhnout k vypořádání závod manželů náležející do SJM a druhému z manželů přiřknout odpovídající vypořádací podíl z tohoto závodu, kdy tento bude vycházet ze znaleckého posudku k ocenění závodu.

Jak z článku vyplývá, není vždy zcela jednoduché vymežit, čeho konkrétně se účastníci při vypořádání zaniklého společného jmění manželů domáhají. Přitom správná a zcela konkrétní specifikace nároků je podstatná pro úspěšné vedení sporu a správnou kvalifikaci nároků.

Věříme, že si čtenáři z tohoto odnesou alespoň základní zásady pro vypořádání SJM v případě podnikání jednoho, nebo obou manželů a i díky tomuto článku pro ně bude orientace v této nesnadné problematice jednodušší.

Mgr. Markéta Nováková,
advokát

Mgr. Pavlína Marešová,
advokát

[PPS advokáti s.r.o.](#)

Velké náměstí 135/19
500 02 Hradec Králové

Tel.: +420 495 512 831-2

Fax: +420 495 512 838

e-mail: pps@ppsadvokati.cz

Zdroje:

- Beck on-line
- Aspi
- Nejvyšší soud ČR
- Ústavní soud ČR
- zák. č. [89/2012](#) Sb. Občanský zákoník
- JUDr. Filip Melzer, Ph.D., LL.M., JUDr. Petr Tégl, Ph.D., Olomouc, Praha, Právní rozhledy 18/2015, s. 621

Další články:

- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Pohled přes hranice - natáčení pornografických klipů jako důvod výpovědi z nájmu bytu](#)
- [Nařízení EU o umělé inteligenci a jeho dopady na využití jazykových modelů v advokátní praxi](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)
- [Souhlas s veřejným užíváním pozemku jako překážka nároku na bezdůvodné obohacení - nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2541/25](#)
- [Kupní smlouva bez přesného určení kupní ceny](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 36.: Doložka o mlčenlivosti](#)
- [Detekce podezřelého obchodu v kontextu hazardních her](#)
- [AI omnibus](#)